

دایرةالمعارف بزرگ زرین

دایرةالمعارف بزرگ زرین. تحت نظارت و سرپرستی: بابک حقایق و بابک ریاحی‌پور، تهران: زرین، ج چهارم، مصور، ۲۰۶۰ ص، ۱۳۸۶، شابک: ۹۶۴-۴۰۷-۲۳۸-۳

• نسترن تجدد*

کارشناس ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی خانه کتاب

المعارف حاصل زحمات گروهی از نویسندگان است که زیر نظر ویراستارانی کارکننده مقالات آن را تدوین کرده‌اند. دایرةالمعارف همچنین شرح احوال مشاهیر روزگار گذشته را دربردارد. لیکن واقعیت به گونه دیگری بوده است. دایرةالمعارف ممکن است تک‌جلدی و در دوپست صفحه و حاصل کوشش یک نویسنده باشد، تا مجموعه‌ای یکصد جلدی. نمایه پدیده جدید است که بسیاری و شاید تمام دایرةالمعارف‌های قدیم فاقد آن هستند. بسیاری از دایرةالمعارف فاقد تصویر و نقشه هستند و تا مدت‌ها تصور بر این بوده که دایرةالمعارف شرح حال معاصران است. حتی نظم الفبایی هم الزاماً، به-خصوص در دایرةالمعارف‌های قدیمی، به کار گرفته نشده است.

دایرةالمعارف آینه رشد و توسعه علوم و تفکر در جامعه است. میزان دانشی که در یک دایرةالمعارف وجود دارد، متناسب است با زمان و موقعیت علمی کشوری که دایرةالمعارف در آنجا تهیه و تدوین شده است (مرادی، ص ۸۳).

اهداف تدوین دایرةالمعارف‌ها:

یک دایرةالمعارف به‌طور معمول اهدافی چون ارائه مقالات مشروح و مفصل در رشته‌ها و زمینه‌های خاص و اغلب به همراه کتاب‌شناسی، ارائه مطالب توضیحی که معمولاً خلاصه‌تر است، ارائه داده‌های اطلاعاتی مختصر مثل تاریخ تولد و وفات اشخاص مشهور، مکان‌های جغرافیایی و حوادث تاریخی را شامل می‌شوند. این داده‌ها دایرةالمعارف را محمل ایدئالی برای تبدیل شدن به یک اثر مرجع می‌سازد (کتس، ص ۲۴۰).

انواع دایرةالمعارف‌ها:

دایرةالمعارف‌ها به دو دسته عمده عمومی^۳ و موضوعی^۴ تقسیم می-شوند. نوع اول حاوی داده‌هایی از تمام شاخه‌های دانش است و نوع دوم، تخصصی است و بر یک موضوع واحد تمرکز دارد و درواقع بازشناخت اجزای دانش است و تلاشی برای قابل درک کردن حوزه‌های کوچک و کوچک‌تر دانش است (همان، ص ۲۳۹).

این دایرةالمعارف حاصل تلاش و کوشش گروهی از مترجمان: مرتضی میرهاشمی، پیام بهتاش، بابک ریاحی‌پور، زهره معینی، افسانه همتی، نگین عبدالله‌زاده، فروغ فیوضات، لیلای رفیعی، لارا پطروسیناس و کتابیون شریف کاشانی می‌باشد و فرهنگ جهانبخش تألیف بخش تاریخ، جغرافیا و ادبیات ایران و نیز مقدمه را به عهده داشته است. نظارت و سرپرستی تألیف و ترجمه نیز بر عهده بابک حقایق و بابک ریاحی‌پور بوده است.

دایرةالمعارف چیست؟

انسایکلوپدیا^۱ به معنای دایرة دانش (دایرةالمعارف) یا اثری است که حاوی اطلاعاتی درباره تمام شاخه‌های دانش باشد. این معنا از زمان نخستین دایرةالمعارف رومی تا حدود اواخر قرن هجدهم یعنی تا درگذشت آخرین شخصی که مدعی بود همه چیز را (شاید فقط خواندن یا ویرایش یک دایرةالمعارف را) می‌داند، باقی بود^۲ (کتس، ص ۲۴۰). امروزه عموماً این تصور وجود دارد که دایرةالمعارف کتابی است چندین و چند جلدی، حاوی دانش بشری که با تعدادی نقشه و تصویر تزئینی و یک نمایه دقیق و تعدادی تصویر و صورتی از اختصارات به همراه دارد. نظم چنین مجموعه‌ای از دانش بشری معمولاً الفبایی است. دایرة-

دایرةالمعارف آینه رشد و

توسعه علوم و تفکر در جامعه

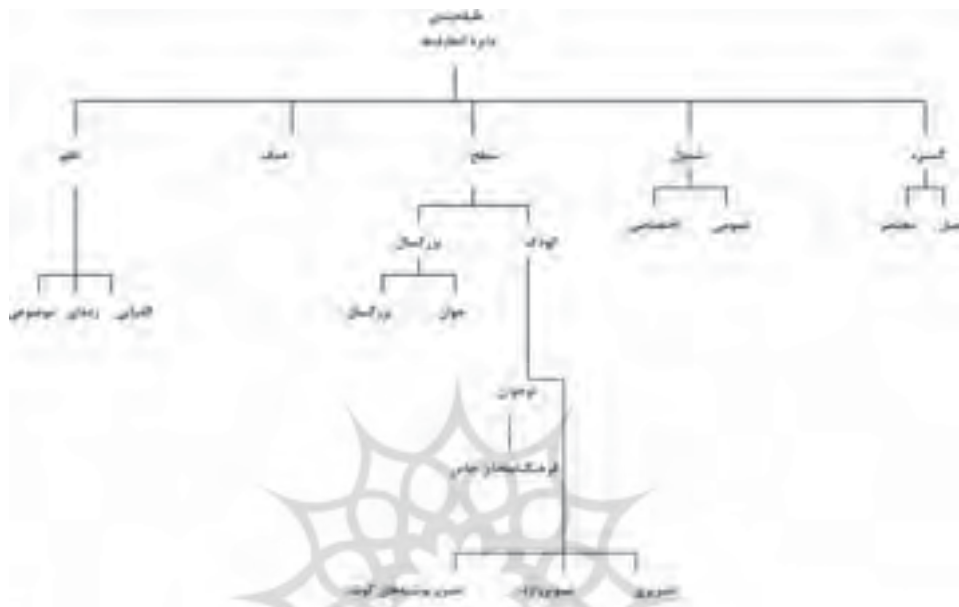
است. میزان دانشی که در

یک دایرةالمعارف وجود دارد،

متناسب است با زمان و موقعیت

علمی کشوری که دایرةالمعارف

در آنجا تهیه و تدوین شده است

معرفی کتاب

دایرةالمعارف بزرگ زرین یک دایرةالمعارف عمومی برای جوانان است. نگارنده در مقدمه اثر گذری اجمالی بر سیر دایرةالمعارف نویسی داشته و برای کسب اطلاعات مفصلتر خوانندگان را به منابع مربوط رهنمون شده است. همچنین برخی از دایرةالمعارف‌های مهم ایران و جهان را در این مختصر برشمرده و معرفی کرده است. در نهایت نمودار زیر را در صفحه ۳۲ به‌منظور طبقه‌بندی دایرةالمعارف از جنبه‌های مختلف ارائه کرده است.

به‌گفته نگارنده اساس کار حاضر هم بر ترجمه و هم بر تألیف استوار است؛ ترجمه بخش‌های اصلی که مورد نیاز جوانان و نوجوانان ایرانی است از دایرةالمعارف بریتانیکای جوانان می‌باشد. از آنجاکه این بخش‌ها نیاز جوانان و نوجوانان ایرانی را برآورده نمی‌سازد، لازم دیده شد که مقالاتی در مورد فرهنگ ایران اضافه گردد. در مقالات بخش تاریخ، ادبیات، فلسفه و جغرافیای ایران سعی شد که مهمترین موضوعات انتخاب گردند؛ و در نگارش آنها به اصل منابع دست اول و دیوان‌های شعرا و آثار نویسندگان رجوع گردد. زندگی شاعران با استفاده از دیوان اشعار و تاریخ ادبیات‌های فارسی و تذکره‌ها، زندگی رجال سیاسی و تاریخی با رجوع به کتاب‌های دست اول و همچنین منابع مطالعاتی تاریخی و سیاسی، مطالب جغرافیایی با توجه به کتاب‌های جغرافیایی و آثار مردم‌شناسی به نگارش درآمده است. در پایان کلیه منابع مورد استفاده فهرست شده است» (ص ۳۲ و ۳۳).

وی در ادامه می‌نویسد که «مسئله بسیاری از کتاب‌های دیگر نیز بوده‌اند که ذهن نگارنده از آنها متأثر بوده است و لیکن در فهرست مآخذ نیامده‌اند. با این حال سعی شده است که اغلب کتاب‌های مورد استفاده درج گردد. در تاریخ زندگی و مرگ رجال بحث‌های فراوانی وجود دارد که به‌سبب سبک کار به این مباحث پرداخته نشده است. در مقالات جغرافیایی

به مهمترین و مشهورترین استان‌ها و شهرستان‌ها و اماکن تاریخی اشاره شده است و از آوردن بعضی از اماکن کم‌اهمیت‌تر چشم‌پوشی شده است» (ص ۳۳).

ترتیب این دایرةالمعارف الفبایی است و در داخل متن از ارجاعات و تصاویر و عکس برای کاربرد بهتر و آسان‌تر از سوی خواننده استفاده شده است. زیر هر یک از تصاویر توضیح مربوط به آن آمده است. در پایان جلد سوم، شش نمایه الفبایی اعلام آمده که عبارت‌اند از: اشخاص؛ امکنه؛ آبادی‌ها، کوه‌ها، رودها و نظایر آن؛ قبایل، سلسله‌ها، مذاهب، نژادها، پیمان‌ها، مکاتب و نظایر آن؛ عناوین، اصطلاحات، واژه‌ها، مترادفات، عناصر؛ وقایع و اتفاقات مهم؛ و کتب، مجلات، نمایشنامه‌ها، آثار هنری و نظایر آن. پایان‌بخش کتاب نیز فهرست منابع و مآخذ است.

پی‌نوشت‌ها:

*. tagaddod88@yahoo.co.uk

1. Encyclopedia

۲. منظور، دنی دیدرو (Denis Diderot) است که اثر بزرگ Encyclopedie را تألیف کرده است.

3. General Encyclopedia

4. Subject Encyclopedia

مآخذ:

۱. کتس، ویلیام ای (۱۳۸۶). **مرجع‌شناسی (تخصصی و عمومی فارسی و غیرفارسی)**، به‌کوشش حمید محسنی؛ ترجمه همراه با افزوده‌های فارسی از آیدین آذری، محسن عزیزی و حمید محسنی، تهران: کتابدار.
۲. مرادی، نورالله (۱۳۷۶). **مرجع‌شناسی: شناخت خدمات و کتاب‌های مرجع**، تهران: فرهنگ معاصر.